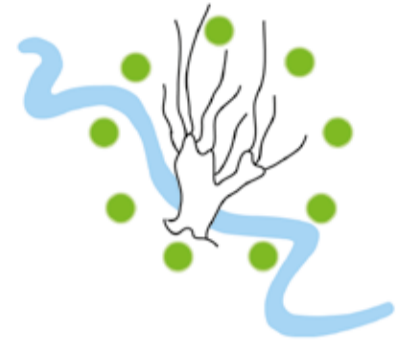

nieuws

KROMME RIJNSCHAP

FEBRUARI 2019

Wij staan midden in de samenleving

INTERVIEW MET MARCUS GERNLER, ZORG- EN WERKBEGELEIDER HET BURGJE - REINAERDE

V.l.n.r.: begeleider Marcus Gernler, vrijwilligster Regina, deelnemer Vincent, buurman Mocking, deelnemer Jordy.

Ondanks de kou is het druk op het erf van Het Burgje. Een paar jongens in stoere werkkleding kloven hout. De projectontwikkelaar loopt rond met tekeningen. Een vrachtwagen wordt net gevuld met puin. Boerderij het Burgje ligt in 'Buurtschap Odijk', de nieuwe woonwijk die binnenkort gebouwd wordt. Dan wordt ook de krukasboerderij opgeknapt en zal er weer plaats zijn voor werk- en dagbesteding. Het oudste deel dateert uit 1600. We drinken koffie in de grote opkamer, die dienst doet als kantoor.

Marcus Gernler is begeleider bij stichting Reinaerde. Stichting Reinaerde biedt wonen, werk en dagbesteding aan meer dan 3000 mensen met een beperking. Op de buitenlocatie Het Burgje in Odijk werken 10 deelnemers, 6 vrijwilligers uit het dorp en 4 begeleiders. "Het is een hecht team met een stabiel middenveld", zegt Marcus tevreden. Zelf woont hij ook in Odijk.

Extra handen De jongens van de houtgroep doen allerlei voorkomende werkzaamheden. Het begint met het omzagen van een boom, tot uiteindelijk het afleveren van haardhout bij de klant thuis. De deelnemers leren veilig zagen met de motorzaag, hout kloven én omgaan met klanten. Op die manier staan ze midden in de samenleving.

Een aantal van de deelnemers houdt ook echt van de natuur. Jordy gaat graag achter vlinders aan en Vincent kent veel Latijnse namen van bomen en struiken. Zij leveren met plezier extra handjes in het landschapsbeheer. Ze hebben laatst een cursus fruitbomen snoeien gedaan en helpen soms een professionele snoeier met snoeien en opruimen. Juist klussen die een professional niet doet, omdat het dan te duur is. Of juist kleine klusjes, die je kan vergelijken met burenhulp, zoals fruit plukken en het maaien van een boomgaard of een stukje slootkant.

Arbeidsintensief Ook krijgt de groep soms projectmatig werk via de landschapscoördinator Walter Jaaltink. Voor het kampioenschap heggenvlechten hebben de jongens gezorgd voor goed materiaal en een schoon werkveld. Binnenkort willen ze een aantal weken hazelaars afzetten voor vlechtmatten, staken en brandhout. Het restmateriaal, dat anders verdwijnt in de versnipperaar, verwerken we in bijenkasten of insectenhôtels of kunnen gebruikt worden voor het heggenvlechten. Ons werk is altijd arbeidsintensief en handmatig, en meestal economisch niet rendabel. Wel is het waardevol voor het landschap en dankbaar werk voor de betrokkenen, zegt Marcus.

Samen zorgen voor de natuur Als we met de jongens naar buiten lopen voor een foto, komt net buurman Mocking langs. De groep helpt hem vaak met opruimen van snoeihout van de kersenboomgaard. In ruil mogen de deelnemers elke dag in het voorjaar een kistje kersen halen bij de buurman. Op die manier ziet Marcus ook de toekomst in de nieuwe woonwijk. Samen met buurtbewoners, vrijwilligers en zijn jongens zorgen voor de natuur in de wijk en het omliggende buitengebied. Op die manier blijft boerderij Het Burgje het sociale middelpunt van Buurtschap het Burgje en de Heuveltjes.

Vorig jaar zijn we gestart met een telgroep en het zaaien van graan- en bloemenmengsels voor de patrijs: wel 6000 m². De patrijs is een boegbeeld voor een brede groep van planten en dieren die het hiermee ook beter krijgen. Ook zorgt de inrichting voor meer afwisseling in het landschap.

HELP DE PATRIJZEN

De vrijwilligers tellen ook in deze periode tot in het vroege voorjaar, zodat we weten hoeveel patrijzen er leven. In deze periode gaan de mannetjes op zoek naar de vrouwtjes en bepalen hun territorium. Met een geluidsboxje laten we het geluid horen van een roepend mannetje. De mannetjes patrijs roept terug om zijn territorium te markeren. De vrijwilligers lopen zo systematisch door de landerijen.

Als grondeigenaar kun je de patrijs helpen met inzaaien van kruidenstroken voor extra voedsel, en aanleggen van braakstroken en keverbanken. Een braakstrook is een kaal stuk grond zonder begroeiing. Een keverbank is een verhoogde strook grond in het land, die net wat meer zon krijgt. Deze plek trekt kevers aan die de patrijs lekker vindt. De bank wordt eerder warm en is droger dan de omgeving.

OPROEP

Heb jij ruimte voor de patrijs op je land?

Zie je wel eens patrijzen of heb je een goed idee? Wil je verbeteringen voor de patrijs op je eigen land? Wij horen het graag. Neem contact op met de landschapscoördinator 06 21 84 20 45.

Links: Patrijzen-braakstrook, insectenrand en wintervoedselakker. Rechts: Patrijspaartje, foto: Co Veldkamp.

Ook meer variatie in gewassen is goed voor de patrijs: graanlandjes, bieten en kruidenrijk hooiland. Ook denken we aan aanleg van kleine schuilbosjes van prikstruiken, waar patrijzen bescherming hebben tegen vijanden.

Het mooist is als we verbindingen kunnen leggen tussen verschillende gebiedjes waar de patrijs nog is. We doen dit project samen met Wildbeheereenheid Kromme Rijngebied, het collectief Utrecht Oost, de weidevogelgroep en Landschap Erfgoed Utrecht.

MEER SUCCES BEEDEALS KROMMERIJN

Voorjaar 2018 hebben we voor de bijen, drie keer zoveel bloemen gezaaid dan in het jaar ervoor. We hebben bloemzaden uitgedeeld voor ruim 13,5 hectare. Dat zijn meer dan 21 voetbalvelden.

Bij de aanleg van glasvezel in het buitengebied is 75 km lengte kabelsleuf ingezaaid met een speciaal samengesteld mengsel voor bermen. Ook werken een aantal gemeenten al met aangepast bermbeheer voor bijen en andere insecten. Het Hoogheemraadschap Stichtse Rijnlanden heeft met hulp van het agrarisch collectief Utrecht Oost 17 hectare aan kruidenranden mogelijk gemaakt.

Soms is een bijdrage mogelijk voor de aanleg van kruidenstroken op agrarische grond. Wil je weten hoe? Neem contact op met het collectief: m.blom@collectiefutrechttoost.nl

Wil jij ook iets doen voor bijen?

Je kunt ook dit jaar opnieuw aanmelden voor bloemzaden. We verdelen ze in april. Of wil je dit plantseizoen nog een bij-vriendelijke heg of houtsingel aanleggen?

Neem contact op met de landschapscoördinator: w.jaaltink@krommerijnlandschap.nl

EXPERIMENT KLAVER IN GRASLAND

In 2019 willen we onderzoek doen naar invloed van klaver-soorten in graslanden. Klaver is een goede drachtplant voor wilde bijen en hommels. Er zijn verschillende soorten. De ene soort kan beter tegen maaien, anderen hebben meer voedingswaarden. Voor de boer heeft het ook voordelen. Klaver bindt stikstof, waardoor de boer minder mest hoeft te gebruiken. De stikstof levert eiwit. Dat maakt het gras voedzamer voor melkkoeien en zorgt zo voor betere melk. Klaver verbetert de bodemstructuur, de bodemvruchtbaarheid en het bodemleven.

Doe je mee?

We willen graag samen uitzoeken hoe we al deze voordelen kunnen combineren. Meer biodiversiteit en betere melk met minder mest. We zoeken grondeigenaren die mee willen doen in een projectgroep en/of een stukje land willen inzetten. Bel Walter Jaaltink 06 21 84 20 45.

OPROEP

Echte rassen

Als fruitverzamelaar ga ik er prat op, dat er enkele honderden verschillende rassen in mijn boomgaardje staan. Maar is dat wel zo? Ooit entte ik leuke appels om mijn collectie uit te breiden. Met soorten zoals Roode Poom, Jerusalems Appel, Syden Hempje, Pigeon Rouge. Helaas bleek jaren later, dat ik dezelfde appel had onder verschillende namen!

In iedere streek of dorp is er een naam gegeven aan de appel of peer, die men heeft gevonden. Hele mooie namen komen tevoorschijn: Rode Jopen, Grauwe Hoolaart, Tukker, Zoete Lantaarn, of Tante Dora. De laatste is mogelijk een Utrechtse appel. Hoe zorgen we dat deze oude rassen blijven bestaan? Om een lang verhaal kort te maken wil ik het Nederlands Fruit Netwerk noemen. Deze relatief nieuwe vakgroep, waar ik aan deelneem, onderzoekt Nederlands cultureel erfgoed op fruitgebied. Instandhouding van oude rassen is belangrijk als belangrijke bron van genetische diversiteit. Er is een indeling gemaakt voor verschillende rassen.

1. Rassen van voor 1900 met Nederlandse origine. Zoals: Schone van Boskoop, Groninger Kroon, Sterappel, notarisappel. Of appels die al genoemd worden in de historische literatuur van Knoop: pomoloog rond 1750.
2. Rassen van buitenlandse herkomst, die jarenlang in Nederland zijn geteeld. Vaak zijn ze bekend onder een Nederlandse naam of een Nederlandse synoniem, zoals Grauwe Franse Reinette, Present van Engeland of Zigeunerin.

boven: Hollandse peer: Witte Cousin, bekend rond 1700.
Onder: Hollandse appel: roggezoet bekend rond 1850.

3. Streekcrassen en zaailingen, die populair zijn in een specifieke streek en niet verder verspreid zijn in Nederland. Bijvoorbeeld: Doeke Martens, Enkhuizer Aagt, Coelhorster Appel, zure van Driebergen enz.

De vakgroep onderzoekt de aanwezige diversiteit van genetische bronnen in Nederland en toetst de juistheid van de fruitrassen door DNA onderzoek. De getoetste bomen worden uitgeplant in een boomgaard in Randwijk, zodat het juiste ras behouden blijft. Een mooi voorbeeld vind ik een DNA onderzoek naar de Groninger Kroon. Van de 30 inzendingen waren er maar enkele, die voor de echte Groninger Kroon doorgingen! Wie heeft dan de echte Groninger Kroon? ■

Weet jezelf oude fruitbomen te staan?

Meld het aan mij, want misschien zitten er bijzondere oude rassen tussen.

Walter den Hollander fruitsoortverzamelaar
E-mail info@dengroenhollander.nl
Facebook HoogstambrigadeKrommeRijnstreek

HISTORISCH HAZELAAR HAKHOUT

Al jaren vraag ik het mij af: Waarom staan er op oude landgoederen en ridderhofsteden vaak hakhoutbossen van hazelaar?

Een hazelaar groeit van nature op luchtige zandgronden die wel vochtig, maar goed ontwaterd moet zijn. Hier staan ze op rabatten in zware kleigrond en in kwelgebieden. Rabatten zijn smalle percelen grond met veel en diepgelegen sloten. Ze zijn opgehoogd met de grond uit de uitgegraven sloten. Een bewerkelijke manier om de hazelaar goed te kunnen laten groeien. Dat betekent dat die hazelaar erg waardevol geweest is. Zeker als je bedenkt dat de ridderhofsteden al in de 13de eeuw zijn ontstaan. Wat was die waarde van de hazelaars?

Ik vroeg het Lex Roeleveld van Heg & Landschap en Lucie Cowles, die in Engeland veel hazelaarbos onderhoudt. Samen bezochten we een aantal hazelaarbossen. Opvallend is dat de hazelaars veel ouder zijn, dan we dachten. Hakhout wordt eens in de zoveel jaar gekapt. Daarom lijken de stoven veel jonger dan dat ze werkelijk zijn. In Engeland groeit de hazelaar ca 30 cm in diameter in 100 jaar tijd. Hier zagen we stoven van meer dan een meter en zelfs tot wel twee meter doorsnede. Volgens Engelse schatting zijn deze 300 jaar tot 600 jaar oud. Verder onderzoek moet uitwijzen of dat klopt. In een perceel met hazelaar stonden ook zeer oude eiken. Mogelijk zijn die hazelaars even oud. We denken dat de hazelaars samen met eiken werden ge-

Heb je zelf een hazelaarbos?

Of weet je er een te staan en vind je het leuk om er meer over te weten? Neem contact op met de landschapscoördinator 06 21 84 20 45.

plant. De eik gaat door de groeisnelheid van de hazelaar, sneller omhoog om voldoende licht te krijgen. Zo ontstond

MARLIES BLOM COLLECTIEF UTRECHT OOST

Marlies Blom is sinds maart 2018 veldcoördinator bij Collectief Utrecht Oost. Ze vertelt graag over de mogelijkheden van agrarisch natuur- en landschapsbeheer. Collectief Utrecht Oost is de vaste partner voor boeren en particulieren in onze streek, die subsidie krijgen voor hun beheer.

Onderweg in onze streek is Marlies steeds weer verast door zoveel verschillende maar vooral prachtige plekjes. Zelf woont ze in Soest en brengt haar vrije tijd dikwijls door met haar paard in de Soesterduinen. Ze benoemt naast haar opleiding bos- en natuurbeheer, ook haar commerciële achtergrond in dierenwelzijnsproducten. Marlies snapt heel goed dat boeren agrarisch natuurbeheer moeten inpassen in hun bedrijfsvoering. En wanneer klein beginnen een deelnemer dan beter past, dan is dat prima.

Nieuwe deelnemers zijn dan ook van harte welkom en kunnen direct aan de slag. Bijvoorbeeld door kieviten rust te geven om te broeden met het pakket rustperiode op bouwland. Of uitgesteld maaibeheer aan te vragen wanneer in het broedseizoen nesten worden aangetroffen op grasland. Beide pakketten gaan in overleg met vrijwillige weidevogelbeschermers waaronder die van onze Agrarische Natuurvereniging Kromme Rijnstreek. Vers van de pers is de brochure: "Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer: Wat zijn uw mogelijkheden?" Daarin staan alle beheerpakketten en bijbehorende vergoedingen toegankelijk op een rij. Je kunt deze brochure opvragen op papier of downloaden op de website www.collectiefutrechttoost.nl.

Of neem direct contact op met Marlies. Zij is het eerste aanspreekpunt voor de Kromme Rijnstreek en heeft deze rol vorig jaar overgenomen van Hans Veurink en Hein Pasman.
Contact: m.blom@collectiefutrechttoost.nl
of 06 230 299 54. ■

een mooie lange en rechte stam, die bruikbaar was als balkhout. We willen meer te weten te komen over de hazelaarbossen in de Kromme Rijnstreek. En op basis van dat onderzoek het beheer en gebruik van de hazelaar in ere herstellen. Je kunt verschillende dingen maken van hazelaar. Denk aan hazelaarschuttingen, hurdles, vlechtmaten, bonenstaken en erwtenstokken, heining palen, brandhout, houtskool. Samen met eigenaren zoeken we partijen die dit kunnen doen. Daarbij zouden zorginstellingen een rol kunnen spelen. Op deze manier brengen we beheerkosten omlaag en kunnen we streekeigen hout beter benutten. ■

Zorg & landschap

Zorg voor landschap, zorg in landschap, ontzorgen in landschapsbeheer. Wat bedoel ik er mee? In het landschap zie ik regelmatig heggen, hoogstamboomgaarden en houtsingels, die al langere tijd onderhoud nodig hebben. Meestal is het geen onwil. Het ontbreken van kennis, tijd of het juiste gereedschap komt steeds vaker voor.

Ik vind het mooi om te kijken hoe ik zo'n eigenaar het beste kan helpen. Wil de eigenaar het onderhoud zelf leren met een cursus of via onze website? Of kan ik bemiddelen bij het uitbesteden aan een vrijwillige landschapsbeheerploeg?

Of doen we het samen met mensen, die iets verder van de arbeidsmarkt staan? Daar krijg ik nu veel energie van: Het ontdekken hoe zorg voor het landschap en zorgbesteding elkaar kunnen versterken. Zorginstellingen in de streek bieden nuttige dagbesteding onder begeleiding. Ook buiten werken in het groen is een mogelijkheid. Van eenvoudige klusjes tot vakwerk met machines; van alles kom je tegen.

Hoe stoer is het dan, als deze mensen specifieke landschapsbeheerwerkzaamheden uit kunnen voeren. Snoeien van hoogstamfruit, wilgen knotten, houtwallen uitdunnen, heggen knippen en poelenonderhoud. Met de zorgkennis van de instellingen, de vrijwilligers en de handjes van de cliënten, heb je één deel van de oplossing. Zet daar een vakinhoudelijke cursusleider bij en maak samen een lespakket voor de cliënten. Oefen dit regelmatig samen met de vrijwilligers en zorgbegeleiders en je ziet dat het werkt.

Ik geniet als mensen enthousiast samen werken en blij worden. Al doende het gevoel krijgen dat dit "hun" landschap is, omdat ze meehelpen met het onderhoud. Daar krijg ik energie van. Deze manier van samenwerken heeft een enorme waarde. Een waarde waar je niet eens een rekening voor kan sturen.

Heeft u landschapswerk en wilt u het samen met de zorg uitvoeren, dan help ik graag. ■

Walter Jaaltink

Landschapscoördinator, mobiel 06 21 84 20 45

Volg ons op Facebook-Kromme Rijnlandschap en schrijf je in voor onze digitale nieuwsbrief: www.krommerijnlandschap.nl/nieuws

Boven: Plasdras strook, onder: pomp met zonnepaneel, foto's Maarten van Beek.

OVERLEVINGSKANSEN WEIDEVOGELS VERGROOT

Naast de vele aandacht voor landschap- en natuurbeheer zijn er in 2018 430 nesten gevonden en beschermd van kievit, grutto, tureluur en scholekster. 30 bedrijven met ongeveer 20 vrijwilligers beschermden 160 nesten meer dan vorig jaar. Dit voorjaar doen nog meer bedrijven mee. En we zoeken extra vrijwilligers. Onze aandacht gaat vooral naar de kuikenoverlevingskansen. Met specifieke maatregelen zoals plasdras situaties, kruidenrijke akkerranden en bewerkingsvrije periodes van bouwland, hopen we het aantal weidevogels te kunnen stabiliseren. Lees meer informatie op onze website: www.anvkrommerijnstreek.nl

De ervaringen met de eerste 3 plasdrasstroken zijn hoopvol. Dit zijn kunstmatig natte oppervlakken voor weidevogels met behulp van een pomp en een zonnepaneel. Waar de pomp goed werkte, waren veel vogels te zien. Dit jaar gaan we het systeem verbeteren. Partners van de Agrarische Natuur Vereniging in dit project zijn: Landschap Erfgoed Utrecht, Collectief Utrecht Oost en Stuurgroep Kromme Rijnlandschap. Mooie videobeelden van het project vind je op Youtube: Gebruikte Gronden, aflevering Kromme Rijnstreek, 20 mei 2018 vanaf 3:50 minuut. ■

OMGEVINGSVISIE KROMMERIJNGEBIED

Sinds half december is de gemeentelijke website www.omgevingsvisie-krommerijn.nl in de lucht. Hier kun je terecht als je een plan hebt in het Kromme Rijngebied, dat niet in het bestemmingsplan past. In de omgevingsvisie geven de gemeentes Wijk bij Duurstede, Bunnik en Houten richting aan belangrijke onderwerpen in onze leefomgeving zoals landbouw, verkeer, energie, ontspanning en beweging. Stel je wilt een winkel beginnen, je boerderij verbouwen of je bedrijf uitbreiden en het idee past niet in het bestemmingsplan. In dat geval kun je kijken of je plan aansluit bij de Omgevingsvisie Kromme Rijngebied. De website geeft in acht stappen aan hoe je van idee naar plan kunt komen. Surf naar: www.omgevingsvisiekrommerijn.nl ■

SAVE THE DATE

31 AUGUSTUS 2019
OOGSTFEEST
KROMMERIJNSTREEK

Om het jaar wordt er in Cothen een Oogstfeest georganiseerd, aan de Kapelleweg in Cothen. Een bijzondere locatie met een akkerbouw-, een veeteelt- en twee fruitteeltbedrijven op slechts een halve kilometer van elkaar vandaan. De bezoeker krijgt een goed beeld van het boerenbedrijf van vroeger en nu. Ook de toekomst van de agrarische sector is onderdeel van het Oogstfeest.

Informatie over landschap- en natuurbeheer is ook aanwezig. Bijvoorbeeld: De landschapscoördinator zal vertellen wat je allemaal kan doen voor de bijen en met de kinderen bijenhotelletjes bouwen. Schrijf deze datum alvast in je agenda: www.oogstfeestkrommerijnstreek.nl ■

VOLG ONS ONLINE

Naast deze jaarlijkse krant publiceren we maximaal drie keer per jaar een digitale nieuwsberichten met praktische tips en landschapsprojecten. Je kunt je daarvoor opgeven op onze website:

www.krommerijnlandschap.nl/nieuws

Ook kun je ons volgen op Facebook:

[like@krommerijnlandschap](https://www.facebook.com/like@krommerijnlandschap)

KROMME RIJNLANDSCHAP

De Nieuwsbrief is een uitgave van Stuurgroep Kromme Rijnlandschap. Het is een samenwerking van de gemeenten Bunnik, De Bilt, Utrecht, Utrechtse Heuvelrug, Wijk bij Duurstede en Zeist.

COLOFON

Uitgave: **Stuurgroep Kromme Rijnlandschap, p/a gemeente Bunnik, Postbus 5, 3980 CA Bunnik** Redactie: **Zin in Buiten, Eline van de Veen**
Foto's: **Stuurgroep Kromme Rijnlandschap, mits anders vermeld**
Eindredactie: **Eline van de Veen, zininbuiten.eu** Vormgeving: **Marjorie Specht, ontwerpkantoor.nl** Druk: **RozijnRepro**